TÜRKİYE'YE ÖZGÜ SOSYALİZM TARTIŞMALARI (1966-1969)

8 Eylül 2025

Yıldırım Koç

Günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti, "Çin'e özgü sosyalizm" veya "Çinli Özellikleriyle Sosyalizm" ("Socialism with Chinese characteristics") anlayışını ve uygulamalarını benimsiyor. Dünya siyasi tarihinde geçmişte "Arap sosyalizmi", "Afrika sosyalizmi" gibi kavramlar da yaygın olarak tartışılmıştı. 1962-1963 yıllarında "Türk Sosyalizmi" konusundaki görüşler de daha önceki yazılarımda ele alınmıştı.

Türkiye'de bir de "Türkiye'ye Özgü Sosyalizm", "Türkiye Sosyalizmi" ve "Güleryüzlü Sosyalizm" tartışmaları vardır. 57-58 yıl öncesinin bu tartışmalarını da hatırlamak, Atatürk'ün Türkiye'ye özgü milliyetçi ve bağımsızlıkçı sosyalizmini anlamakta yararlı olacaktır.

Bu kavramların tartışıldığı dönem, 1960'lı yılların ikinci yarısıdır. Bu yıllar, dünyada anti-emperyalist mücadelenin Latin Amerika'dan Ortadoğu'ya, Güneydoğu Asya'dan Afrika'ya kadar yayıldığı, Sovyetler Birliği'nin güç ve itibarının arttığı, Çin'in Kültür Devrimi ile sarsıldığı dönemdir. Türkiye'de de öğrenci, işçi ve memur eylemlerinin yaygınlaşması ve militanlaşması söz konusudur.

Sovyetler Birliği bu dönemde bağımsızlığını yeni kazanmış eski sömürgeler ve diğer azgelişmiş ülkeleri emperyalist sömürü ağının dışına çıkarmak ve süreç içinde sosyalist dünyaya katmak amacıyla "kapitalist olmayan yol" stratejisini geliştirdi. Bu strateji, Atatürk'ün politikaları ve uygulamalarıyla büyük ölçüde örtüşüyordu. "Türkiye'ye özgü sosyalizm" olarak savunulan anlayış da, hem Atatürkçülükle, hem de Sovyetler Birliği'nin "kapitalist olmayan yol" anlayışıyla uyumluydu.

"Türkiye'ye Özgü Sosyalizm" anlayışı, böylesi bir ortamda Türkiye İşçi Partisi içinde gündeme geldi.

Türkiye İşçi Partisi 13 Şubat 1961 tarihinde sendikacılar tarafından kuruldu. Ancak 9 Şubat 1962 tarihinde Mehmet Ali Aybar'ın TİP genel başkanlığına getirilmesi sonrasında ortaya bambaşka bir TİP çıktı. İllegal TKP üyesi olduğu yıllar sonra belgelerle kamuoyuna yansıyan Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Sadun Aren ve Nihat Sargın, 1962 yılında 1951-1952 tevkifatının tahribatından henüz kurtulamamış olan TKP'den bağımsız olarak TİP'in yönetimine geldi. TİP'in 1964 yılında İzmir'de yapılan genel kurulunda kabul edilen programda açıkça "sosyalizm" hedefi yoktu; Sovyetler Birliği'nin azgelişmiş ülkeler için önerdiği "kapitalist olmayan yol" savunuluyordu. TKP'nin programı da bu çizgideydi.

M.A.Aybar, 24 Eylül 1962 günlü Vatan'da yayımlanan "Emekçilerin İnsanca Yaşaması Gerektir" başlıklı yazısında, Atatürkçülüğe de değinerek, böyle bir programı özetliyordu:

> *Türkiye İşçi Partisi Atatürkçülükten hareket ettiği ve ilhamını günümüzün gerçeklerinden aldığı için, Atatürkçülüğü de kalıplaşmaktan kurtaran, yüzde yüz yerli bir doktrin partisidir. Emekten yana, emekçilerin eliyle yürütülen, planlı bir devlet sistemini savunuyoruz. Ulusal ekonomide kilit taşı vazifesi gören büyük fabrikalar, madenler, ulaştırma işleri, bankalar, ithalat, ihracat ve toptan dağıtım işleri gibi büyük üretim ve mübadele araçları devletleştirilecektir. Büyük topraklar, sahiplerine yetecek kadarı bırakılarak, köylüye dağıtılacaktır; ve tarımda, köylünün seçmekte serbest olacağı, özel işletmecilik, kooperatifçilik ve devlet işletmeciliğinden kurulu bir karma sistem uygulanacaktır; fakat herhalde üretimde verimi arttıracak araçlar ve teknik yardım, her köylüye devlet eliyle sağlanacaktır. Köylüsü ve kentlisi ile emekçi halk*

yığınlarının konut, eğitim, kültür, sağlık ve emeklilik işleri, devlet planında ilk önce ele alınacak işler arasındadır. Ulusal gelir herkesin emeğine göre dağıtılacak, insanın insanı sömürme sistemine son verilecektir. Ulusal ekonominin asla ağırlık noktasını teşkil edemeyecek olan özel sektör, plan içinde yararlı bir kesim haline getirilecektir. Ve bütün bu işleri Türkiye İşçi Partisi, halkın oyu ile iktidara gelip başaracağı ve halkın oyunu kaybedince iktidardan çekileceği için emekçi halk yığınlarının şimdiden eğitilmesi, hakları, hürriyetleri konusunda, yani ulusun gerçek menfaatleri konusunda uyarılıp aydınlatılması birinci derecede önem taşır. Bu da bir doktrin partisini zorunlu kılan başka bir faktördür. (Aybar, Mehmet Ali, Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm, Seçmeler 1945-1967, Gerçek Yay., İstanbul, 1968;222)

TİP 17 Kasım 1963 tarihindeki yerel yönetim seçimlerinde başarılı bir propaganda yürüttü. İl genel meclisi seçimlerinde 34.301 oy, belediye başkanlığı seçiminde 17.136 oy aldı. 1965 yılındaki milletvekili genel seçimlerindeyse yüzde 3 oranında oy alarak, uygulanan seçim sistemi sayesinde Millet Meclisi'ne 15 milletvekili soktu. Bu tarihte partilerin grup kurması için gerekli milletvekili sayısı 10 olduğundan, Millet Meclisi'nde TİP grubu çok etkili bir çalışma yaptı. Bu çalışmalar o dönemin sınırlı kitle iletişim araçları aracılığıyla da olsa halka yansıdı. TİP'in 1966 yılında yapılan Malatya kongresinde parti belgelerine "sosyalizm" de eklendi.

Ancak bu durum ortaya bir sorun çıkardı.

TİP sosyalist bir partiydi. Ancak TİP'in başarılarına karşı 1963 yılından itibaren ABD, siyasi iktidar ve sermayedar sınıf, TİP'e yönelik kapsamlı karşı kampanyalar örgütlemeye başladı. Özellikle ABD'den fonlanan ve yönlendirilen bazı dernek ve yayınevleri, TİP aleyhinde yaygın bir çalışma yaptı.

Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği, 25 Ocak 1963'te İzmir'de kuruldu. 1965 yılında yapılan İkinci Genel Kurul'da başkanlığa İlhan Darendelioğlu seçildi. Derneğin ilk sene şube sayısı 10 iken, şube sayısı 1965 yılında 27 ve 1965'in sonunda 11O oldu. (Abdulazim Şimşek, *"Komünistin Eşkâli" Türkiye'de Antikomünizm (1945-1971),* İletişim Yay., İstanbul, 2021; 295-296) Refik Korkut'un yönettiği Türkiye Fikir Ajansı da Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği'yle yakın ilişki içindeydi. Ajans çok sayıda anti-komünist kitap yayımlayıp yaygın şekilde dağıttı. (Şimşek,2021;302)

TİP, 1965 seçim kampanyasının etkisi ve seçim sonuçları sonrasında, 1969 yılında çok büyük başarılar elde edeceği kanısındaydı. TİP Genel Başkanı M.A.Aybar, "1969 seçimlerinde başa güreşeceğiz" diyordu.

Bu başarının önündeki en önemli engelin, TİP'in komünist olduğu ve Sovyetler Birliği'ne bağlı olduğu yolundaki iddialar olduğu düşünülüyordu.

Bu koşullarda TİP, 1966 yılından itibaren, savunduğu sosyalizm anlayışının Sovyetler Birliği'ndeki "komünizm"den farklı olduğunu, TİP'in Sovyetler Birliği'nden bağımsız olduğunu anlatmaya çalıştı. TİP, NATO'ya karşı çıkarken, Türkiye'nin bağımsızlığını savunduğunu ifade etti. TİP, milliyetçiliği de savundu.

Bu süreçte en etkili kişi, TİP Genel Başkanı olan Mehmet Ali Aybar'dı.

Mehmet Ali Aybar, çeşitli TKP tevkifatlarında açığa çıkmamış bir Türkiye Komünist Partisi üyesiydi.

Rasih Nuri İleri, Aybar'ın TKP üyeliğini açıklamıştı: "M.A.Aybar'ın (…) TKP üyeliği konusunda çelişkili ifadeler olmakla beraber, Rasih Nuri İleri'nin 'Benim hücre sekreterimdi' yolunda bir beyanı vardır." (Naciye Babalık, *Türkiye Komünist Partisi'nin Sönümlenmesi,* İmge Yay., Ank., 2005, s.81)

17 Kasım 2010 tarihinde kaybettiğimiz Nihat Sargın, TKP Merkez Komite Sekreteri Zeki Baştımar'ın, 1951-1952 tevkifatı öncesinde kendisinin yerine hazırladığı ismin Mehmet Ali Aybar olduğunu açıkladı.

Nihat Sargın, TÜSTAV'da 9 Aralık 2007 tarihinde yaptığı konuşmada şunları söyledi:

Şimdi size iki basit olguyu aktaracağım: Bu bilgileri edindikten sonra belki insanlara değil ama, ilgili olaylara bakışınızda değişiklikler olacağını, kafanızda o olayları bir kez daha gözden geçireceğinizi kuvvetle tahmin ve ümit ederim. (...)

Olgulardan ilki 51 tutuklamalarıyla ilgili. Her zaman olduğu gibi o dönemde de iş başındaki birinci kişi kendisinin bunu yapamaz duruma gelmesi halinde yerine bir yedeği önceden seçmiş bulunuyordu. Tutuklamalar sırasında sorulup gösterilen resmi yedek, Parti çalışmalarında seçicinin yani Zeki Baştımar'ın (kod adıyla Yakup Demir'in) altında görevli bir partilidir, bu resmi adla sorgu savuşturulmak istenmiştir. Ortaya çıkmamış olan gerçek ise Aybar'ın, Mehmet Ali Aybar'ın görevli kılınmış olmasıdır.

İkinci olgu ise TİP'in ilk döneminde bana bizzat Aybar tarafından aktarılmıştı. (...)

Sovyetler Birliği Başbakanı Kosigin 1966'nın son günlerinde Ankara'ya gelmişti. Aybar'la da özel olarak görüşmek istediğini belirtmiş, Aybar Sovyetler Birliği Elçiliğine çağrılmıştı. Kendi anlatışına göre Elçilikte, birçok koridordan geçilerek ulaştığı odada Kosigin'le karşılaşmış ve Kosigin, TİP'i, kardeş parti olarak görmek istediklerini belirtmiş; yani Türkiye İşçi Partisi, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Komünist Partisi'nin kardeş partisi olacak.

Aybar reddetmiş, dışarıya atıfla bir kardeş partinin zaten mevcut olduğunu hatırlatmış. Kosigin o konunun kolayca hallolabileceğini söyleyerek hemen yanıt verilmeden biraz daha düşünülmesini istemiş, ancak Aybar ret kararını değiştirmemiş, yanılmıyorsam bugünkü durumun hem parti, hem de Türkiye-Sovyetler Birliği ilişkileri açısından daha yararlı olabileceğini de eklemiş.

Bunları anlattı Aybar, reddetmişti, ama anlatırken Kosigin'in isteğinden dolayı adeta gurur duyuyor, gururlanıyor gibiydi. (Nihat Sargın'ın TÜSTAV'da 9.12.2007 günü yaptığı konuşma, s.13)

M.A.Aybar, 1966 yılından itibaren, sosyalistlerin kitlelere ulaşma kanallarını etkili bir biçimde kullanabilmek için, TİP karşıtı saldırıları etkisiz kılacak bir "Türkiye'ye özgü sosyalizm" anlayışı benimsedi. TİP'in TKP ile bağlantılı diğer yöneticileri de ilk başta bu anlayışa karşı çıkmadı. Ancak, anlaşıldığı kadarıyla M.A.Aybar 1965 seçimleri sonrasında eskiden üyesi olduğu TKP ile ideolojik ve politik olarak da farklılaşmış, Sovyetler Birliği'ndeki uygulamalara eleştirel bir şekilde bakmaya başlamıştı. Yeni bir kavramın kabulünde bu etmen de belirleyici oldu. Ancak konunun böyle bir boyutu önem kazanınca, TKP ile bağlantılı Behice Boran, Sadun Aren ve Nihat Sargın, Aybar'ın anlayışına karşı çıktılar.

Aybar, "Türkiye'ye Özgü Sosyalizm" kavramını kullanmaya başlamasını ve Leninizm'den farklılığını şöyle anlatıyordu:

Sosyalizmi uygulayan ülkelerde işlerin umulduğu gibi yürümediğini görüyordum: İşçiler, emekçiler gerçekten iktidarda değildi. Bunu zaten gizlemiyorlardı. Devleti öncüler ellerinde tutuyordu. Lenin oligarşiden söz ediyor, sosyalizmin kişi diktatörlüğü ile bile bağdaşabileceğini söylüyordu. Bu görüşe karşı çıkarak biz TİP tüzüğünde emekçi yığınlarının söz ve karar sahibi olacağı konusunu iyice vurgulamıştık TİP'in sosyalizmi, ta başından beri Leninizm'den kesinlikle çok farklı bir sosyalizmdi. Bu farklılığı vurgulamak için sonradan buna Türkiye Sosyalizmi ya da Türkiye'ye Özgü Sosyalizm adını vermiştik. Bu deyimleri sanıyorum 1966'da kullanmaya başlamıştık Başta SSCB, sosyalist ülkelerin hiçbirinde Sosyalist demokrasi kurulamamış ve

hepsinde partiyi ve devleti yöneten bir bürokrasi ortaya çıkmıştı. Biz aynı hataya düşmek istemiyorduk. Arayışlar bu kaygıdan kaynaklanıyordu. Türkiye Sosyalizmi deyimi bu kaygılı araştırmaların adıydı. (Mehmet Ali Aybar TİP, Türkiye İşçi Partisi, Tarihi 3, BDS Yay., İstanbul, 1988;131)

Türkiye Sosyalizmi ya da Türkiye'ye Özgü Sosyalizm deyimini kullanmamızın başlıca iki nedeni vardı. Birincisi, TİP'i, dolayısıyla Sosyalizmimizi, Kurtuluş savaşımızın gerçek mirasçısı olarak görmemizdi. Bu aslında sadece duygusal bir yargı değildi. Elbet Kurtuluş savaşımızın mirasçısı olarak görüyorduk kendimizi, Kurtuluş savaşına sadece nutuklarda bağlılık yeminleri eden bunca politikacı arasında. Ama ayrıca geri kalmış toplumlarda ve özellikle Türkiye'de, bağımsızlığa dört elle sarılmadıkça, bağımsızlığı, sosyalizmi gerçekleştirmenin vazgeçilmez koşulu saymadıkça, Sosyalizmin kurulamayacağı bilincini taşıyorduk. Ulusal bağımsızlık bizim için Sosyalizmin ögesiydi. Emperyalizmin bir ileri karakolu durumunda olan Türkiye'de, Amerika'nın Türkiye'deki varlığına, askeri üslerine, denetim heyetlerine karşı, halkı duyarlı hale getirip, Amerika'nın Türkiye'den elini çekmesi sağlanmadıkça, sosyalizmi kurmamız hiç kolay olmayacaktı. Sosyalizmi kurduktan sonra da ulusal bağımsızlığımızı gene dört elle savunmamız gerekeceğine inanıyorduk. Sovyetler Birliği'nin Varşova Paktı üyelerine karşı izlediği politika gözlerimizi iyice açmıştı. (…)

Marksizm'den hareket ettiği halde TİP'in bize özgü bir sosyalizm savunmasının ikinci nedeni ise, bürokrasi çıkmazına girmemekti. (Aybar,1988;132)

Türkiye İşçi Partisi'nde biz farklı bir yol çiziyorduk: Sosyalizmin Türkiye'de aşağıdan yukarı kurulacağını ve demokrasi içinde uygulanacağını savunuyorduk. Sosyalizmi işçiler, köylüler, emekçiler kuracak ve gene onlar yönetecekti. Sosyalist aydınlar onlara yardımcı olacaklardı. Lenin'in profesyonel devrimciler teorisini kabul etmiyorduk: tüzük ve programımız böyle idi. (Aybar,1988;173)

"Türkiye'ye özgü sosyalizm" anlayışı başlangıçta TİP yönetiminin tamamı tarafından da savunuldu. Ancak Sovyetler Birliği ve müttefiklerinin 20-21 Ağustos 1968 günleri Çekoslovakya'yı işgal etmesinden sonra, bir ayrışma yaşandı ve TİP içindeki TKP ve Sovyetler Birliği yandaşı kesimler "Türkiye'ye özgü sosyalizm" anlayışını eleştirmeye başladı.

TİP içinde bu konudaki tartışma 12 Mart 1971 darbesiyle son buldu. Ancak Mehmet Ali Aybar, 12 Mart sonrasında kurulmasına öncülük ettiği Sosyalist Parti ve Sosyalist Devrim Partisi'nde bu anlayışını devam ettirdi.

TİP'in, Çekoslovakya'nın Sovyetler Birliği'nin öncülüğündeki Varşova Paktı üyelerinin orduları tarafından 20-21 Ağustos günleri işgal edilmesinin ardından, 9-12 Kasım 1968 günleri toplanan Üçüncü Kongresi'nde Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'ın Açış Konuşması'nda "Türkiye Sosyalizmi" anlayışı şu şekilde sunuluyordu:

Yurt ve dünya olaylarına işçi sınıfımızın ve tüm emekçi sınıf ve tabakaların çıkarları açısından bakan ve Türkiye'mizin kurtuluşunu kapitalist olmayan yoldan bağımsız, demokratik Türkiye sosyalizmine bir an önce geçişte gören Partimiz, Sosyalizme giden kendi yolunu tam bir bağımsızlık içinde çizmek ve uygulamak hususunda da kıskanç bir titizlik göstermiştir; göstermeye devam edecektir. Türkiye İşçi Partisi Türk emekçi sınıflarını ve Türkiye'nin kurtuluşunu sağlayacak olan Türkiye Sosyalizminin, ister muhalefette ister iktidarda olsun bağımsızlığını korumaya kararlıdır." (TİP, Çalışma Raporu, Üçüncü Büyük Kongre, 9-12 Kasım 1968, Ankara,1968;1)

Dava Türkiye'yi Amerikan emperyalizminin nüfuzundan ve kapitalizmin pençesinden kurtarıp, bağımsız, demokratik Türkiye sosyalizmini emekçi halk sınıflarıyla el ele kurma davasıdır. (TİP,1968;9)

Biz düzen değişecektir derken; dışa bağlı bugünkü kapitalist düzenin bırakılarak, kapitalist olmayan yoldan Türkiye Sosyalizmine geçmeyi kastediyoruz. Sosyalizme açık anayasamız çerçevesinde bunu demokratik yoldan gerçekleştireceğimizi ileri sürüyoruz." (TİP,1968;11)

Keza biz düzen değiştirilecektir derken, bu bozuk düzeni bizzat emekçi sınıfların değiştireceğini kastediyoruz. İşçi sınıfımız ve onun demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakalar Anayasadaki haklarına sahip çıkarak devlete ağırlıklarını koyacaklar ve kapitalist olmayan kalkınma yolunu hızla aşıp tam bağımsız demokratik Türkiye Sosyalizmini kuracaklardır." (TİP,1968;11)

Bu sorulara genel mahiyette cevaplar dışında ayrıntılı ve somut cevaplar vermek zorundayız. Türkiye'nin mutlaka sosyalist olacağını biliyoruz. Ama bu hiç de yeterli değildir. Toplumumuza özgü şartları bilimsel metotla değerlendirerek sosyalizme nasıl geçebileceğimizi; ve toplumumuza özgü şartlar içinde yürütülen mücadelenin ne biçimde yürütüleceğini, nihayet kurulacak Türkiye Sosyalizminin özelliklerinin neler olacağına mümkün olduğu kadar somut olarak belirtmek gerekmektedir.

Bazılarının sandığı gibi Sosyalizm için hazır reçeteler yoktur. Hiçbir kitapta Türkiye'de Sosyalizmin nasıl kurulacağı yazılı değildir. Bunun kitabını biz, yani Türkiye İşçi Partililer, yazacağız; biz yazmak zorundayız. Şüphesiz kitaplarda yararlanabileceğimiz doğrular vardır. Kanun mertebesine erişmiş, evrensel nitelikteki doğrular şüphesiz bizim de yolumuzu aydınlatacaktır. Ve bunları kitaplardan öğreneceğiz. Bundan başka şu veya bu toplumda Sosyalizmi kurmak için neler yapıldığını da kitaplardan öğrenebiliriz; bunlardan da yararlanmak mümkündür. Fakat özellikle bu sonuncu bilgilerin her toplumun özgül şartlarına bağlı olduklarını asla akıldan çıkarmayacağız." (TİP,1968;13)

Türkiye Sosyalizmi:

Özetlemek gerekirse: Türkiye'de Sosyalizmi kurmak için bize özgü bir yol izlememiz bilimsel bir zorunluluktur. Bizim Sosyalizmimiz işçi sınıfının demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların eliyle, aşağıdan yukarı kurulacaktır. Yüzyıllar boyunca merkeziyetçi, tekelci, ceberut bir idareden çekmediği bela kalmamış olan emekçi sınıflarımız, tepeden inmeci yöntemlere karşıdır. Bugün Partimiz, nasıl tabanın yönetim ve denetiminde ise; tüzüğümüzün açık bir hükmü, nasıl kol emekçilerine parti yönetimine ağırlıklarını koyma, söz ve karar sahibi olma imkanlarını sağlıyorsa; kuracağımız sosyalist düzende de emekçi sınıflar ağırlık teşkil edecekler; her kademede, iş yerinden devletin en üst kademelerine kadar, söz ve karar sahibi olacaklardır.

Biz Sosyalizme sadece bir ekonomik şema gözüyle bakmıyoruz. Biz sosyalizmi emekçi sınıfları, sömürülmeden, horlanmadan, ezilmeden kurtaracak; tüm 'yabancılaşmalardan' sıyıracak; ve giderek tüm insanları gerçekten özgür ve eşit kılacak biricik toplum düzeni olarak görüyoruz. Sosyalist demokrasi rejimlerin en mükemmelidir. Biz Sosyalizmin işçi sınıfı ve emekçi sınıflar adına yönetimi elinde tutan, fakat emekçi sınıflardan kopmuş; ya da bu sınıflarla esasen ilişki kurmamış, kuramamış olan tepeden inmeci bürokratik bir sistem haline gelmemesi için, emekçi sınıfların daha muhalefet günlerinde partisine sahip çıkması amaciyle mücadele ediyoruz. Bizim gözümüzde sosyalizmin insancıl yanı ağır basar. Amaç emekçi sınıfları sömürüden, zulümden, tahakkümden kurtarmaktır. Bir bakıma Sosyalizm, ekonomik, siyasî, ve sosyal bir düzen olarak, bu amacı gerçekleştirmeye yarayan bir araçtır. Fakat eylem içinde gayesiyle bütünleşen, yani kendisi gayeleşen bir araç. Şüphesiz Sosyalizmi kurmak için emekçi sınıflar fedakarlıklara katlanacaklardır; hayatlarını vereceklerdir; vermişlerdir de. Fakat bu fedakarlıklara bilerek, isteyerek ve severek katlanacağız. Çünkü en üst planda toplumla bütünleşerek kendi kendimizi ancak Sosyalizm içinde gerçekleştireceğimizi bileceğiz.

Sosyalizm kapitalizmden sonraki aşama olduğu ve insanın insan tarafından sömürülmesine son verdiği için, insanlığın bütün kültür hazinelerinin mirasçısı ve uygarlığın en yüksek aşama noktasıdır. Bundan dolayı Sosyalist insan, taassuplara karşıdır; dogmalara karşıdır; düşünme, yani sorunları çözme, yeni doğrular bulgulama yeteneklerini körleştiren saplantılara karşıdır; korkulara karşıdır.

Bizim Sosyalizmimiz Sosyalist akım içinde tam bağımsız bir harekettir. İktidara geldiğimizde devlet olarak ve şimdi parti olarak bağımsızlığımıza kıskançlıkla sarılmışızdır. Sosyalist Partiler ve devletler arasında emperyalizme karşı dayanışma ve mücadelenin ancak bağımsızlık, eşitlik, içişlere karışmama ve karşılıklı saygı ve sevgi ile en tesirli hale geleceğine inanmaktayız.

Büyük seçimlerin hazırlığında, Sosyalizmi halkımıza sevdirmek; Sosyalizmin insancıl, özü hürriyetçi, güzel yüzünü halkımıza gösterip, tanıtmak başta gelen görevimizdir. (TİP,1968;14-15)

TİP'in 1969 yılında yapılan milletvekili genel seçimleri öncesinde yayımladığı "Seçim Bildirisi" de "Demokratik, Bağımsız, Türkiye Sosyalizmi" anlayışını aşağıdaki şekilde savunuyordu:

Demokratik, Bağımsız Türkiye Sosyalizmi

Türkiye de Sosyalizmi kurmak için bize özgü bir yol izlememiz bilimsel bir zorunluluktur. Bizim Sosyalizmimiz işçi sınıfının demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların eliyle, aşağıdan yukarı kurulacaktır. Yüzyıllar boyunca merkeziyetçi, tekelci, ceberut bir idareden çekmediği belâ kalmamış olan emekçi sınıflarımız, tepeden inmeci yöntemlere karşıdır. Bugün Partimiz nasıl tabanın yönetim ve denetiminde ise, tüzüğümüzün açık bir hükmü, nasıl kol emekçilerine parti yönetimine ağırlıklarını koyma, söz ve karar sahibi olma imkanlarını sağlıyorsa, kuracağımız sosyalist düzende de emekçi sınıflar ağırlık teşkil edecekler, her kademede, iş yerinden devletin en üst kademelerine kadar, söz ve karar sahibi olacaklardır. (TİP, Türkiye İşçi Partisi Seçim Bildirisi, İstanbul, 1969;12)

Bizim Sosyalizmimiz Sosyalist akım içinde tam bağımsız bir harekettir. İktidara geldiğimizde devlet olarak ve şimdi parti olarak bağımsızlığımıza kıskançlıkla sarılmışızdır. Sosyalist Partiler ve devletler arasında emperyalizme karşı dayanışma ve mücadelenin ancak bağımsızlık, eşitlik, içişlere karışmama ve karşılıklı saygı ve sevgi ile en tesirli hale geleceğine inanmaktayız. (TİP,1969;13)

TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar "Türkiye Sosyalizmi" ve "Türkiye'ye Özgü Sosyalizm" konusundaki görüşlerinde samimiydi. Özellikle Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı üyelerinden bazılarının 20-21 Ağustos 1968 günleri Çekoslovakya'yı işgali sonrasında Sovyetler Birliği'nin politikalarını açıkça eleştirmeye ve sosyalizmin her ülkenin kendi özel koşullarına göre bağımsız bir biçimde kurulacağını savunmaya başladı. TİP'in Behice Boran, Sadun Aren, Nihat Sargın gibi önemli önderleri bu anlayışa karşı çıkınca, TİP içindeki bölünme ve kavgalar, M.A.Aybar'ın genel başkanlıktan ayrılmasına kadar gelişti.